

Instant Loans – Unclear Marketing, Unreasonable Terms and Usury?

Niko Jakobsson

English Abstract

This article gives an insight on instant loans. An instant loan is an unsecured, small-amount debt, usually from 50 to 200 EUR, which one can order via the Internet or text message on one's mobile phone. If the applicant has a clean credit record, the money is placed directly in his or her bank account in a couple of minutes. Usually, the loan must be paid back within a month. The interest for the loan is remarkably high, e.g. 20 EUR from a 50 EUR loan. The annual percentage rate is usually in the hundreds or thousands. A typical feature for an instant loan is that it is not integrated with the buying of goods.

The problem is that people who are living under financial stress tend to use these loans as a short-term life-saver. The loan speed and the easiness are tempting especially to young people. There are no particular rules for instant loans. That is why loan-givers can act quite freely in the market.

The Finnish Act on Credit Institutions (9.2.2007/121) does not apply to companies who provide instant loans. This is because of the fact that such loan companies do not accept repayable funds from the public, and therefore their actions are not considered to be credit institution activity (4 §). Therefore, the Finnish supervisory authority, Financial Supervision (FS), does not supervise these companies. Furthermore, the general conditions of instant loan contracts lack FS's supervision. The competent authority in this context is the Consumer Agency and the Ombudsman.

General legal provisions regulating consumption credits are in the Consumer Protection Act (20.1.1978/38), in chapter 7. Unfortunately, in practice, the chapter does not apply to instant loans because the loan amounts are too small and the loan periods too short to meet the criteria set out in the provisions. To be more accurate, if the consumer credit has to be paid back within a maximum of three months or the credit amount is less than 170 EUR, most of the sections in the chapter do not apply.

The instant loan advertisements are aggressive and alluring. Commercials have been directed especially to young customers. The most important provision regulating inadequate marketing is section 2 of the Consumer Protection Act. It includes the general principles of consumer marketing. The rules are clear: marketing must clearly show its commercial purpose and on whose behalf the marketing is done. Misleading information cannot be used in marketing.

The Interest Act (20.8.1982/633) does not limit the interest rate. If there are no collateral securities, the loan period is short and the amount of debt is low, could a high interest rate be unreasonable, in other words usury, in the meaning of the Penal Code of Finland (19.12.1889/39)? If nothing else, the Supreme Court of Finland has recently decided that a 3700 EUR interest for 5700 FIM (approximately 1000 EUR) is not too much and it could not be adjusted (case KKO:2006:66).

Although the instant loan companies can act quite freely at the moment, the situation could change in the near future. The Ministry of Justice has set a committee to consider the means to regulate instant loans. There have also been legislation initiatives in the Finnish Parliament. Meanwhile, the European Parliament gave a new directive 2008/48/EC, which will be implemented in Finland in the near future.

Full Article in Finnish

Pikaluotot – hämää markkinointia, kohtuuttomia sopimusehtoja ja koronkiskontaa?

1 Johdanto

Pikaluottojen kasvava kysyntä ja helposta luotonsaannista syntyneet yksittäisten henkilöiden taloudelliset ongelmat ovat johtaneet pohtimaan tarvetta niihin liittyvän sääntelyjärjestelmän luomiselle. Tämänhetkinen sääntely on puutteellista, joten pikaluottojen tarjoajat ovat voineet toimia markkinoilla kohtalaisen vapaasti: Pikaluottoja ohjataan kuluttajansuojalain yleislausekkein ja pikarahoitusta tarjoavien luottoyhtiöiden ei tarvitse rekisteröityä muiden luottolaitosten tavoin. Luottokustannukset ovat näiden luottojen osalta korkeat, sillä luottokorkoja ei säännellä. Sopimukset voidaan tehdä helposti tekstiviestillä ja lainoja voidaan menettelyllisten aukkojen vuoksi ottaa jopa toisen nimiin. Nuorille vipeistä syntyneet maksuhäiriömerkinnät ja luottojen ottaminen yöaikaan ovat yhteiskunnallisesti huolestuttavia seikkoja.

Pikaluottojärjestelmään liittyvä helppo lainansaanti ja kiskontaa lähentelevät prosentuaaliset vuosikorot ovat herättäneet paitsi kuluttajaviranomaisten myös lainsäätäjän huomion.¹ Esimerkiksi tekstiviestien tilaaminen toisen nimissä on herättänyt keskustelua eduskunnassa.² Yhtäkään hallituksen esitystä ei ole kuitenkaan annettu pikaluottojen kuriin saamiseksi.

Tarkastelen tässä artikkelissa pikaluottoihin liittyvää problematiikkaa kuluttajaoikeudellisten, erityisesti kulutusluottoja ja markkinointia koskevien säännösten näkökulmasta. Sivuan myös aihetta oikeustoimilain ja rikoslain säännösten valossa pikaluottojen prosentuaalisten korkojen kohtuullisuutta arvioidessani. Selvitän lisäksi luottotyyppin valvontaan liittyviä kysymyksiä: miten pikaluottoja säännellään, miksi sääntelyjärjestelmä on puutteellinen, kuka valvoo luottojen myöntämistä ja missä kulkee kiskonnan raja. Tarkoituksena on antaa yleisesitys pikaluottoihin liittyvästä sääntelystä ja nykyisen sääntelyjärjestelmän puutteista sekä herättää yhteiskunnallista keskustelua aiheesta.

Olen seurannut lainsäädäntöä 22.8.2008 julkaistuun Suomen säädöskokoelman numeroon 86/2008 (säädökseen 538/2008) saakka.

2 Yleinen katsaus pikaluottoihin

2.1 Pikaluoton käsite

Pikaluotto (*pikalaina*, *pikavippi*, *tekstiviestivippi*) -käsitettä ei ole oikeustieteessä määritelty. Nykykäsitetyksen³ mukaan kyseessä on laina, joka myönnetään hakijalle ilman vakuuksia tai takaajia. Luoton voi tilata joko tekstiviestin tai internetin välityksellä. Rahasumman saa tilille luottotietojen vahvistuksen jälkeen, mikä ei yleensä kestä kuin muutamia minutteja. Tämä eroaa aikaisemmasta käsityksestä, jonka mukaan pikaluotto oli postimyynnistä tai kaupan kassalta saatava nopea rahoitusmuoto.⁴ Nykyisiä pikaluottoja ei myydä hyödykkeiden yhteydessä tai niiden rahoittamiseksi, vaan niille on tyypillistä hyödykesidonnaisuuden puute.

1 Ks. esim. KA 5014/43/2007, KK 921/2005, KK 334/2006, KK 423/2006 ja LA 7/2006.

2 Ks. esim. KK 393/2006 ja KK 423/2006.

3 Ks. esim. KK 334/2006, s. 2 sekä kuluttajaviraston ja työ- ja elinkeinoviraston nuorille suunnattu sivusto kallitkulissit.fi.

4 Ks. esim. Kuluttajaviraston tiedote 12.11.2004: ”Luoton voi tilata esimerkiksi postimyynnikatalogissa olevalla ilmoituksella tai ottaa sen liikkeessä ostoksen yhteydessä.”

Tekstiviesti- ja internetpikavipeille on tyypillistä vakuudettomuuden ja hyödykesidonaisuuden lisäksi lyhyt, viikosta kahteen viikkoon pitkä, takaisinmaksuaika ja pieni lainasumma, joka on tavallisesti viidestäkymmenestä muutama sataan euroon. Todellinen vuosikorko⁵ voi nousta jopa 2 000 prosenttiin⁶.

Kulutusuoton yleinen määritelmä on KSL 7 luvussa. KSL 7:1:n mukaan kulutusluotolla tarkoitetaan ”luottoa, jonka elinkeinonharjoittaja sopimuksen mukaan myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle⁷ lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä”. Tämä määritelmä vastaa myös pikaluoton määritelmää. Pikavippijärjestelmä on ensisijaisesti kuluttajille tarkoitettu pieni, nopea ja helppo luototomuoto. Pikavippi on elinkeinonharjoittajan kuluttajalle myöntämä rahalaina. KSL 7:2:ssä kulutusluotot luokitellaan kerta- ja tililuottoihin. *Kertaluotolla* tarkoitetaan muuta kulutusluottoa kuin luottokortin avulla tai muulla tavalla käytettävää jatkuvaa kulutusluottoa eli tililuottoa. Pikaluottoa voidaankin pitää kertaluottona, jossa elinkeinonharjoittaja myöntää kuluttajalle lainaa kertasummuna. On huomattava, että pikaluottojen markkinointiin liittyy myös etämyyntisääntely, koska luotoista sovitaan etäviestimen, tavallisesti joko matkapuhelimen tai tietokoneen välityksellä.

Pikaluottojen osalta merkittävin sääntely on tällä hetkellä KSL:n säännöksissä.⁸ Täydentävää sääntelyä on EY-oikeudessa ja kotimaisissa erityissäännöksissä, esimerkiksi televisio- ja radiotoiminnasta annetussa laissa (744/1998).

2.2 Pikaluottoilmiö Suomessa – pikaluoton asema luottojärjestelmässä

Öljy-yhtiöt aloittivat luottokorttien käytön Suomessa jo 1950-luvulla. 1960-luvulla kulutusluottojen määrän todettiin kasvaneen voimakkaasti.⁹ Luottojen

5 *Todellisella vuosikorolla* tarkoitetaan kuluttajansuojalain (KSL, 38/1978) 7:2:n mukaan korkoprosenttia, joka saadaan laskemalla luottokustannukset vuosikorkona luoton määrälle lyhennykset huomioon ottaen. Todellinen vuosikorko lasketaan KTM:n päätöksen 874/1986 mukaisesti. Ks. myös Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suositus vuosikoron ilmoittamisesta/laskemisesta alle kolmen kuukauden luotoissa tai alle 168,19 euron luotoissa. *Luottokustannuksilla* tarkoitetaan kulutusluottosuhteen johdosta kuluttajan maksettavaksi tulevien korkojen, kulujen ja muiden maksujen yhteismäärää. Todellinen vuosikorko sisältää kaikki mahdolliset kuluttajalle aiheutuvat kulut. Kuluja ei voi siis piilottaa kiinteiksi eriksi tai esimerkiksi luotonjärjestelypalkkioksi.

6 Ks. *Taloussanomien* pikaluottovertailu. Korkeata korkoa voidaan perustella vakuudettomuudella, lyhyellä laina-ajalla ja pienillä lainasummilla.

7 Joissakin tapauksissa esimerkiksi yksityinen elinkeinonharjoittaja voi olla kuluttaja. Ks. elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan suhteesta Ämmälä 1996, s. 17–18. Kulutusluottosäännöksen soveltamisen edellytyksenä on se, että elinkeinonharjoittaja myöntää luottoa kuluttajalle eikä esimerkiksi kuluttajalle liiketoimintaan: RHO 13.6.1995, S 95/191.

8 Yleisesti luotonannosta säännellään myös mm. osamaksukaupasta annetussa laissa (91/1966), velkakirjalaisissa (622/1947), korkolaisissa (633/1982), kauppakaaren 9 luvussa (3/1734), vekselilaisissa (242/1932) ja shekkilaisissa (244/1932).

9 HE 88/1985, s. 4. Rahoitusmuotona olivat osamaksu, vekselit ja tililuotto.

saatavuus helpottui 1980-luvulla, kun korkosääntely purettiin. Etenkin kotitalouksille tarkoitettujen luottovaihtoehtojen valikoima monipuolistui ja vakuudeton luotonanto lisääntyi.¹⁰ Rahoitusyhtiöt alkoivat pankkien ohella tarjota maksuaika- ja luottokortteja. Esimerkiksi 1990-luvulla luottoa sai R-kioskeilta täyttämällä lomakkeen.¹¹ Erilaiset postimyynti- ja tiluluotot yleistyivät, kun markkinoiden vapautuminen tarjosi mahdollisuuden helppoon lainanantoon: 1980-luvun alussa lähes 90 prosenttia kulutusluottokannasta oli pankkien kulutusluottoja, kun vuonna 2000 enää vain vähän yli puolet kulutusluotoista oli pankkien myöntämiä.¹²

Tekstiviesti- ja internetpikaluottoilmiö syntyi muutama vuosi sitten posti- ja tiluluototuksen rinnalle. Vuonna 2004 pikaluotto tarkoitti käsitteenä postimyyntikatalogista otettua lainaa tai liikkeessä tehtyä luottosopimusta.¹³ Ensimmäiset kuluttajaviraston kannanotot tekstiviestipikaluototukseen ovat vuodelta 2005¹⁴, mutta vielä vuonna 2006 pikaluotot päättyivät ”jokin muu luotto” -kategoriaan Suomen Pankkiyhdistyksen teettämässä tutkimuksissa¹⁵. Kyseessä on siis hyvin tuore, vasta viime vuosina syntynyt ilmiö. Ilmiön tuoreudesta huolimatta pikavippien tarjonta on Rahoitustarkastuksen tekemän tutkimuksen mukaan yleisempää Suomessa kuin muissa maissa.¹⁶

2.3 Pikaluotto ratkaisuna nopeaan rahantarpeeseen: ongelma luoton ottajalle

Lainsäädännöllisestä näkökulmasta on tärkeää tietää, kuka luottoja käyttää ja mihin tarkoitukseen, jotta voidaan selvittää mahdollisen lainsäädännön tarve ja olemassa olevat ongelmat. Pikaluottoja on toistaiseksi tutkittu vain hyvin vähän. KTM:n teettämän tutkimuksen¹⁷ mukaan pikavippien otto näyttää kasautuvan työmarkkinoilla epäsuotuissa asemissa oleville, työttömille ja alempituloisille.¹⁸

10 Aiheesta lisää: Mutttilainen 2002, s. 12 ja s. 92–93.

11 R-kioski ei ollut rahoittaja, vaan luoton välittäjä rahoittajan ja kuluttajan välillä. Ks. Kaartinen–Lähteenmaa 2006, s. 9. Ks. myös MT:1992:29.

12 Mutttilainen 2002, s. 125.

13 Kuluttajaviraston tiedote 12.11.2004.

14 Kuluttajaviraston tiedote 6.6.2005. Myös edellisen hallituksen toinen valtionvarainministeri, Ulla-Maj Wideroos, on todennut valtioneuvostolle esitettyyn kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa (KK 334/2006), että (tekstiviesti)pikaluottoja on tarjottu keväästä 2005 lähtien.

15 Kaartinen–Lähteenmaa 2006, s. 9.

16 Rahoitustarkastuksen tiedote VieL/8/2006. Rahoitustarkastus teki kyselyn suomalaisille pikavippiyrityksille ja EU:n pankkivalvojille.

17 Kaartinen–Lähteenmaa 2006, s. 13–16.

18 Kaartinen–Lähteenmaa 2006, s. 47. On huomioitava, että jo 1980-luvulla todettiin, että kulutusluottoja (mm. vekselit ja osamaksu) käyttivät keski- ja alempituloiset, työväestöön kuuluvat nuoret, kun luottokorttiluottoa käyttivät etupäässä ylempät sosiaaliluokat, ks. HE 88/1985, s. 4–5.

Tutkimuksen mukaan vain neljännes käy töissä täysipäiväisesti ja vakinaisesti. 56 prosenttia ilmoitti ansaitsevansa alle 1000 euroa kuukaudessa. Luottoja käytetään tutkimuksen mukaan jopa peruselinkustannusten kattamiseen.¹⁹

KTM:n tutkimuksen mukaan luotonottajat ovat hyvin nuoria. 30 prosenttia tutkimukseen vastanneista on avo- tai avioliitossa, kun 41 prosenttia luotoista myönnetään tutkimuksen mukaan yksin asuville. Tutkimustuloksia voidaan osittain kritisoida siitä, että vastaajien ikä oli rajoitettu 18–29-vuoden välille. Tutkimuksessa ilmenneet työsuhde- ja perhetaustat ovat tyypillisiä nuorille aikuisille. Toisaalta Rahoitustarkastuksen tekemän selvityksen²⁰ mukaan luottoja myönnetään eniten 20–30-vuotiaille, joten ikärajausta voidaan tältä osin pitää perusteltuna. Tutkimuksessa ikäjakauma oli rajauksesta huolimatta painottunut 18 ja 20 vuoden välille, joten joka tapauksessa luotonottajat ovat nuoria.

Vaikka pikavippejä otetaan nopeaan rahantarpeeseen ja elämiseen, kauhukuva siitä, että ihmiset ottaisivat kännykkävippejä painostettuina edesvastuuttomassa tilassa yön pimeimpinä tunteina, ei saa tästä tutkimuksesta juurikaan tukea.²¹ Tutkimuksessa kuitenkin havaittiin, että luottoja otetaan päihtyneenä. 33 prosenttia pikavipin ottaneista on ollut päihtyneenä ainakin joskus lainapäätöksen tehdessään, kun taas muita kulutusluoton ottomuotoja käyttäneistä vastaava luku on 6 prosenttia.²²

Tutkimus paljastaa pikavippien ongelman. Luottoa ottavat nuoret ja luottoa käytetään nopean rahantarpeen tyydyttämiseksi. Tutkimuksen mukaan pikavipin ottajista 62 prosenttia ei koe todellisen vuosikoron näyttämistä pikavipin yhteydessä mielekkäänä.²³

Pikavipit nopean rahantarpeen tyydyttäjänä ja lyhytnäköisten hankintojen mahdollistajana muodostavat yksityisen talouden kannalta kestävämmän kokonaisuuden. Pikavippejä otetaan päihtyneenä ja niitä saatetaan käyttää vanhan velan

19 Kaartinen–Lähteenmaa 2006, s. 4: ” Kun muita kulutusluottoja käytetään – – pitkälti isompiin ostoksiin ja hankkeisiin – – pikavipeillä rahoitetaan suurelta osin peruselinkustannuksia. Pikavippejä käytetään ruokaan, vuokraan, muiden velkojen ja niiden korkojen takaisin maksuun ja kännykkäkuluihin. Lisäksi niitä käytetään myös nautintoaineisiin, alkoholiin ja tupakkaan sekä juhlimiseen.”

20 Ks. Rahoitustarkastuksen tiedote VieL/8/2006.

21 Kaartinen–Lähteenmaa 2006, s. 49. Vrt. SKT 69/2008, jossa oikeusministeri Tuija Brax vastaa: ”ilmiö, että tätä pikaluottoa, jolla on tosiasiaa kova korko, voi ottaa myös yön pikkutunneilla usein valitettavasti erittäin humalassa, näyttää aiheuttavan nyt myös velkaneuvojien mielestä vakavia velkaongelmia hyvin nuorille aikuisille”.

22 Kaartinen–Lähteenmaa 2006, s. 28.

23 Ks. Kaartinen–Lähteenmaa 2006, s. 26.

maksamiseen.²⁴ Täten pikaluototuksen sääntelylle on olemassa yhteiskunnalliset perusteet. Mielestäni etenkin nuoria ja kokemattomia aikuisia pitäisi suojata kulutusluottojen markkinoinnissa, sillä tutkimusten mukaan erityisesti nuoret ovat alttiita tällaisille houkutuksille. Myös keinot, jotka mahdollistavat luottojen tilaamisen (tekstiviesti ja internet) ovat nuorille niin helppoja tapoja, että kynnsy pikalainojen ottamiseen on hyvin matala.²⁵ Esimerkiksi pikaluottosopimuksen muotovaatimukseen puuttuminen saattaisi lisätä lainan tarveharkintaa ja täten karsia nopeaan rahantarpeeseen otettuja vippejä.

3 Pikaluottoihin soveltuvasta sääntelystä

3.1 Luottolaitoslain suhteesta pikaluottoyrityksiin

Pikavippitoiminnassa myönnetään yksityisille rahoitusta, joten eikö olisi luonnollista, että toimintaa valvoisi luottolaitostoimintaa harjoittavia yrityksiä valvova Rahoitustarkastus²⁶. Näin ei kuitenkaan ole.

Luottolaitostoiminnalla tarkoitetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (121/2007) 4 §:n mukaan liiketoimintaa, jossa yleisöltä vastaanotetaan takaisinmaksettavia varoja. Rahoitustarkastus on todennut, että yritykset, jotka harjoittavat pikavippitoimintaa, eivät rahoita toimintaansa yleisöltä kerätyillä takaisin maksettavilla varoilla.²⁷ Näin ollen Rahoitustarkastus ei ole velvollinen valvomaan yrityksiä, jotka myöntävät pikaluottoja. Täten yritykset eivät tarvitse myöskään toimilupaa toimiakseen pikavippimarkkinoilla.

Ongelma on siis luottolaitoslain 4 §:n sanamuoto, jonka mukaan luottolaitostoiminta edellyttää, että kyseessä on liiketoiminta, jossa yleisöltä vastaanotetaan takaisinmaksettavia varoja. Näin ollen myös sopimusehdot, joita pikaluottoyritykset käyttävät, jäävät tarkastamatta Rahoitustarkastuksen puolesta. Luottolaitoslain 126.2 §:n nojalla luottolaitostoimintaa harjoittavien yritysten on näet toimitettava käyttämänsä vakioehdot Rahoitustarkastukselle. Mikäli pikavippitoiminta haluttaisiin Rahoitustarkastuksen valvonnan alaiseksi, tulisi luottolaitoslakia muuttaa tai luoda omat säädökset pikaluottoja varten.

24 Ks. oikeusministeri Tuija Braxin vastaus SKT 69/2008: ”oikeusministeriön vastuulle kuuluvan ylivelkaantumispolitiikkaohjelman tutkimustiedoissa [on] tullut lisää tietoa siitä, että varsinkin nuoret miehet ottavat velkaa velan päälle”.

25 Ks. esimerkiksi Pääesikunnan lausunto 2008.

26 Vuoden 2009 alusta Rahoitustarkastuksen on tarkoitus muuttua Finanssivalvonaksi. Ks. HE 66/2008, jossa Rahoitustarkastus ja Vakuutusvalvontavirasto esitetään korvattavaksi Finanssivalvonta-nimisellä elimellä.

27 Rahoitustarkastuksen ”Ratalle pikavipeistä useimmin esitettyjä kysymyksiä” -sivusto, ks. myös KK 334/2006, s. 2.

Valvontavastuu pikaluottoyritysten toiminnasta on kokonaan kuluttajaviranomaisilla, koska nykyinen suomalainen lainsäädäntö rajaa pikaluotot Rahoitustarkastuksen valvonnan ulkopuolelle. Kulutusluottojen valvonnasta säädetään KSL 7:24:ssä, jonka mukaan kulutusluottojen valvonnasta vastaavat muun muassa kuluttaja-asiamies ja kuluttajavirasto.

3.1.1 Kansainvälistä vertailua: luottolaitos- vai kuluttajaviranomaisvalvonta.

Rahoitustarkastus on selvittänyt pikaluottojen valvontaa myös muissa EU-maissa. Pikavipit ovat siinä muodossa, jossa niitä esiintyy Suomessa, kyselyn perusteella tunnettuja ainoastaan Ruotsissa, Norjassa ja Tšekissä.²⁸ Muissa EU-maissa esiintyy Rahoitustarkastuksen tutkimuksen mukaan erilaisia variaatioita kyseisistä luotoista. Näitä voitaneen verrata postimyyntiluottoihin ja muihin vastaaviin hieman hitaampiin lainamuotoihin, kuten pankkien ja rahoitusyhtiöiden myöntämiin pieniin lainoihin.

Rahoitustarkastus tutki eri maiden lainsäädäntöä hypoteettisen pikaluottoyrityksen toiminnan kannalta. Rahoitustarkastuksen tutkimuksen mukaan pikavippitoiminta vaatii kymmenessä EU-maassa toimiluvan, ja sitä valvoo paikallinen pankkivalvontaviranomainen.²⁹ Osassa näistä maista lainaamistoiminta sellaisenaan on sallittu ainoastaan luotto- ja rahoituslaitoksille, ja sitä valvotaan kuten luottolaitostoimintaa muutenkin, kun taas joissakin maissa pikavippiyritykset luettaisiin rahoituslaitoksiin, joita koskee oma erillinen lainsäädäntönsä.³⁰

Rahoitustarkastuksen tutkimuksen mukaan pikaluottoyrityksiä ei valvota 13 EU-maassa, koska yritykset eivät ota vastaan varoja yleisöltä ja toiminta ei ole tällöin valvottavaa luottolaitostoimintaa.³¹ Täten valvonta on toteutettu 13 EU-maassa samalla tavalla kuin Suomessa. Näissä maissa pikaluottojen valvonta tapahtuu Suomen tapaan kuluttajansuojalainsäädännön keinoin. Joissakin maissa luotoille on tosin määrätty korkokatto. Korkokatto on hyvin tehokas ratkaisu estämään kohtuuttomia korkoja, mutta ongelmaksi voi tällöin muodostua kysymys siitä,

---

28 Rahoitustarkastuksen tiedote VieL/8/2006.

29 Ibid.

30 Ibid.

31 Ibid.

mitä korkoihin luetaan.³² Suomessa todellinen vuosikorko on hyvin määritelty³³, mutta näin ei ole välttämättä kaikkialla.

3.2 Kuluttajasuojalain säännökset

Pikaluottojen kannalta KSL:n säännöksillä on merkitystä, sillä luottosuhde muodostuu elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välille. Edellä on jo todettu, että luottotajien toimintaa tavallisesti sääntelevät luottolaitoslaki ei sovellu niihin elinkeinonharjoittajiin, jotka myöntävät pikaluottoja.

KSL:n tarkoituksena on kuluttajan aseman suojaaminen vahvempaa sopimusosapuolta eli elinkeinonharjoittajaa vastaan. Erityisesti KSL:n markkinointisääntelyllä on tässä yhteydessä merkitystä kuluttajan kannalta. Kuluttaja-asiamiehellä on ensisijainen valvontavalta ja toimintavastuu kuluttajansuoja-asioissa.

Suomessa on varsin toimiva kuluttajaviranomaisverkosto, mutta viranomaisten toimintaa pikaluottojen suhteen rajoittaa osittain puutteellinen lainsäädäntö.

3.2.1 Kulutusluottoja koskeva erityissääntely

Yleistä. Ensisijainen sääntely elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisistä luotoista sisältyy Suomessa KSL 7 lukuun, jonka otsikkona on ”kulutusluotot”. KSL 7:4 (8.1.1993/85) määrittelee säännöksiä soveltamisalan. Säännöksen 1 momentin mukaan KSL 7 luvun 6, 7, 9, 10 ja 11 §:ää sekä 12 §:n 1 momenttia ei sovelleta alle kolmen kuukauden luottoihin. Säännös on EU-kulutusluottodirektiivin (87/102/ETY) mukainen.³⁴

Luoton pituuteen liittyvät rajoitteet. Kahden kuukauden pituiset luotot jätettiin kulutusluottoja koskevan sääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle vuoden 1982 kulutusluottoryhmän mietinnössä³⁵ kulutusluottolaiksi. Mietinnössä kahden kuukauden pituisiin luottoihin ei arveltu liittyvän pitempiaikaisille sopimuksille tyyppillisiä ongelmatilanteita, kuten yksittäisen kuluttajan taloudellista epävarmuutta. Ulkopuolelle oli laskelmoitu jätettäväksi muun muassa vastakirjalla tapahtuva

32 Korkokaton määrittäminen voi kuitenkin johtaa kilpailun rajoittumiseen, mikäli kaikki alalla toimivat määrittävät korkonsa maksimiin. Tilannetta voisi verrata tällöin esimerkiksi korkeakoulu ruokailuun, jossa suurin osa toimijoista nostaa ruoan hinnan aina valtioneuvoston antaman asetuksen määrittelemien maksimihintojen tasolle. Esim. HYY:n Unicafen ja TYY:n Unican lounashinta on asetuksen määrittelemä maksimi 2,60 euroa. Ks. valtioneuvoston asetus korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista 564/2003.

33 Ks. KSL 7:2.

34 HE 38/1992, s. 5. Ks. tästä myös Ämmälä 2006, s. 212.

35 Oikeusministeriö 1982.

elintarvikkeiden ja muiden päivittäistavaroiden vähittäiskauppa ja kaupat, joissa kauppahinta lasketaan jälkikäteen.³⁶ Tarkoituksena oli säilyttää yksinkertaisten ostosten maksutapa helppona kuluttajan kannalta. Komitean mietinnön mukaan ”tällaiseen lyhytaikaiseen luottoon ei tavallisesti liity voimaperäistä markkinoinnin avulla toteutettua suostuttelua eikä erityisiä luottokustannuksia.”³⁷ Kulutusluottolaki ei kuitenkaan koskaan toteutunut.

Kun KSL annettiin vuonna 1978, siinä ei ollut lainkaan kulutusluottoja koskevaa lukua, vaan 7 luku oli nimeltään erinäisiä säädöksiä. Kun nykyiset KSL 7 luvun säännökset kulutusluotoista lisättiin lakiin vuonna 1986³⁸, alle kahden kuukauden pituiset luotot jätettiin luvun 6, 7, 9, 10 ja 12.1 §:n soveltamisalan ulkopuolelle. Lähes sama raja on käytössä edelleenkin. Syynä tähän esitettiin se, että kuluttajan oikeudellisen aseman vahvistaminen on erityisen merkityksellistä silloin, kun luoton ottaminen vaikuttaa kuluttajan talouteen eli luottoaika on pitkä ja lyhennykset ovat suuria.³⁹ Tuolloin Pohjoismaissa Ruotsin ja Norjan lait sallivat markkinoinnissa poikkeukset tiedonantovelvollisuudesta lyhyissä luotoissa. Norjan laki edellytti soveltuakseen vähintään kuukauden maksuaikaa, Ruotsissa oli tuolloin rajana kaksi kuukautta ja siellä oli asetettu myös rahallisia rajoja.⁴⁰ Suomessa päädyttiin tuolloin rahallisten rajojen osalta asetuksenantovaltuutukseen.⁴¹ Suomi mukaili soveltamisalan rajoitteiden osalta pohjoismaista mallia. Tuolloin seurattiin myös EY:n valmisteilla olevaa mallia, jossa oli kolmen kuukauden ohjearvo soveltamisen osalta.⁴²

Muutos kolmeen kuukauteen tapahtui Suomessa lailla 85/1993, joka tuli voimaan 1.1.1994 Suomen liittyessä Euroopan talousalueeseen. Lainsäädäntö haluttiin harmonisoida EY-lainsäädännön kanssa.⁴³ Tuolloin esimerkiksi Tanskassa ja Saksassa raja oli myös kolme kuukautta⁴⁴ ja hallituksen esityksen 238/1992 perusteluissa suurempi huoli katsottiin olevan asuntoluottoa ottavien tilanteessa

36 Ibid, s. 37.

37 Ibid, s. 37.

38 Ks. L 385/1986.

39 HE 88/1985, s. 10. Perusteluissa todetaan myös, että ei ole tarkoituksenmukaista vaikeuttaa elintarvikkeiden ostamista tiliin eikä vaatia todellisen vuosikoron ilmoittamista, kun kuluttajan suojaintressi ei ole erityisen suuri: Säännöksellä oli tarkoitus saada luottoihin ”joustavuutta”: Ks. *ibid*, s. 24. Yksi syy oli varmasti myös se, että lakiin otettiin mahdollisuus tuomita *kulutusluottorikkomuksesta* sakkoon (rikosoikeudellinen seuraamus) uhkasakkomenettelyn lisäksi. Menettely on yhä käytössä. Ks. KSL 11:3.

40 Ibid, s. 18.

41 Ks. KSL 7:4.3 ja kyseisen lainkohdan nojalla annettu 1503/1993.

42 HE 88/1985, s. 19.

43 Ks. HE 238/1992, s. 9.

44 Ks. *Ibid*, s. 7.

kuin tässä suhteessa pieniä kulutusluottoa ottavien tilanteessa, joka nähtiin yleisesti varsin hyväksi.

Luoton määrään liittyvät rajoitteet. Toinen rajoittava sääntely sisältyy KSL 7:4.3:iin. Kyseisessä momentissa on asetuksenantovaltuutus alle 1 000 markan (168,19 euron) luottojen osalta. Koska luotot ovat yleisesti pieniä 50–200 euron luottoja, soveltamisala rajautuu tyypillisesti jo tämänkin osalta.

Kulutusluottosäännöstoimikunta ehdotti vielä 1980-luvulla, että kertaluoton markkinoinnissa ilmoitettaisiin vuosikorko vain, mikäli luoton määrä nousisi yli 500 markan ja todellinen vuosikorko nousisi yli 16 prosenttiin.⁴⁵ Perusteluina esitettiin muun muassa kuluttajien kannalta hyödyllisen käytännön säilyttämistä.⁴⁶ Tämä ehdotus ei koskaan toteutunut, mutta samantapainen säännös päätyi kolmen kuukauden rajoitteen asettanutta lakia 85/1993 täydentäneeseen asetukseen 1602/1993, jolla jätettiin alle 1000 markan luotot todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuuden ulkopuolelle. Säännös annettiin KSL 7:4.3:n nojalla ja se on edelleen voimassa.⁴⁷

Yhteenveto. Lainsäädännöllisten rajausten seurauksena lyhytaikaiset ja pienisummaiset kulutusluotot ovat kuluttajien edun vuoksi jätetty sääntelyn ulkopuolelle. Tämän tyyppisten luottojen saamisen vaikeutuminen pakottavan lainsäädännön johdosta ei enää nykyajan tekniikalla kuulosta kovin vakuuttavilta perustelulta, kun laina-asiat voidaan hoitaa tietotekniikan avulla. Myös se, että pienien luottojen myöntäminen loppuisi tai se, että ne siirtyisivät pimeille markkinoille korkokaton takia, on abstrakti ajatus.⁴⁸

On kyseenalaista, että nuoret aikuiset, jotka ottavat luottoja, joutuvat maksamaan korkeita korkoja hätäisesti tehtyjen luottopäätösten vuoksi. 100 euron lainasta 20 euron korko voi tuntua pieneltä lainanottohetkellä, mutta jos luottoja käyttää usein, tulee pelkistä lainakustannuksista lainasummiin suhteutettuina suuria summia.

Kuten aikaisemmin on todettu, pikaluottojen laina-aika on yleisesti yhdestä viikosta kahteen viikkoon. KSL 7:4:n mukaisesti suurin osa kulutusluottojen markkinointia koskevista säännöksistä jää edellä mainittujen rajoitusten vuoksi

45 Ks. KM 1986:38, s. 13.

46 KM 1986:38, s. 14.

47 Ks. määrällisen rajoituksen tausta tarkemmin Ämmälä 2006, s. 211–212.

48 Ks. korkokaton asettamisen ongelmista KK 921/2005, oikeusministeri Leena Luhtasen vastaus, s. 5.

soveltamissäännöksen ulkopuolelle. Koska KSL 7:6–7, 9, 10, 11 ja 12.1 eivät sovellu, voidaan karrikoidusti esittää seuraavanlaiset olettamat:

- Elinkeinonharjoittajan ei tarvitse ilmoittaa todellista vuosikorkoa markkinoidessaan kertaluottoa eikä tätä kuvaavia esimerkkejä tarvitse esittää. (7:6–7)
- Elinkeinonharjoittajan ei tarvitse ilmoittaa kuluttajalle KSL 7:11:ssä mainittuja sopimusehtoja, eikä hänelle ole annettava tilaisuutta tutustua niihin kirjallisina. (7:9)
- Luottosopimusta ei tarvitse tehdä kirjallisesti. Kuluttajalle ei tarvitse antaa sopimuksesta kappaletta. Kuluttajalta saa luottosuhteen perusteella periä maksua, korkoa, hyvitystä tai korvausta, josta ei ole sovittu luottosopimuksessa.⁴⁹ (7:10)
- Viitekoron ei tarvitse olla julkinen ja sen ei tarvitse perustua luotonantajan yksipuolisesta määräysvallasta riippumattomiin tekijöihin. (7:11)
- Kuluttajalla ei ole oikeutta maksaa kulutusluottoa ennen sen erääntymistä. (7:12.1)

Listatut käänteisväittämät ovat kuitenkin äärimmäinen kärjisty, koska lainsäädännösten kääntäminen pääläelleen ei ole lainsäätäjän itsetarkoitus. On kuitenkin huomioitava, että KSL 7 luku, joka on tehty nimenomaan kulutusluottoja varten, ei juuri sovellu pikaluottoihin. Sovellettavaksi jäävä 5 § ei todellisuudessa sovellu, sillä pikaluottoja ei markkinoida kulutushyödykkeiden ohessa.

KSL 7 luvusta jää käytännössä sovellettavaksi vain 11 a, 11 b ja 12.2–4 §:n peruuttamista ja aikaistettua takaisinmaksuoikeutta koskeva sääntely, johon palaan jäljempänä. 13–20 § jää soveltumatta pikaluottojen erityisaseman vuoksi.⁵⁰ Valvonta-asioita, joista säännellään 23 ja 24 §:ssä, käytiin läpi luottolaitoslakia koskevan osion yhteydessä (ks. 3.1).

Vaikka kuluttaja tuntuu jäävän epäedulliseen asemaan, tällä on elinkeinonharjoittajan toimia vastaan käytössään useita puolustautumiskeinoja. Kuluttajan

---

⁴⁹ Sopimuksen muoto on sopimusoikeuden yleisten oppien mukaisesti vapaa. Sopimusta ei tarvitse tehdä kirjallisesti, joten myös suullisesti tai hiljaisesti eli konkluenttisesti tehty sopimus sitoo. Koroista ja muista luoton osista on tietysti helpompi sopia kirjallisesti, mutta tekstiviestitse tai internetin välityksellä tehty luottosopimus on lähtökohtaisesti täysin pätevä.

⁵⁰ Myöskään luvun 21 ja 22 §:ssä olevat määräyksenantovaltuutukset eivät sovellu suoraan.

kannalta kohtuutonta ehtoa voidaan sovitella KSL 4 luvun mukaisesti. Lisäksi varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (oikeustoimilaki, OikTL, 228/1929) 36 §:n kohtuullistamissäännös voi tulla sovellettavaksi. Näitä säännöksiä käsitellään tarkemmin. Kohtuuttoman koron osalta voi tulla sovellettavaksi myös RL 36:6 tai OikTL 31 §, joita käsitellään luvussa 4.3.2.

3.2.2 Yleiset markkinointisäännökset

Pikaviestivippejä markkinoidaan runsaasti. Jokainen on saattanut nähdä mainoksen bussin kyljessä tai ilmaisjakelulehdessä. Kuluttajansuoja-lehdessä pikavippien mainontaa luonnehditaan tunteisiin vetoavaksi.⁵¹ Koska pikaluottojen ottajat ovat nuoria, mainokset on luonnollisesti suunnattu heille. Täysi-ikäisyyden juuri saavuttanut henkilö osaa harvoin täysipainoisesti harkita luoton ottamista.⁵²

KSL 7 luvun kulutusluottoja koskevien markkinointisäännösten jäädessä soveltumatta pikaluottojen markkinointiin, sovellettavaksi tulee KSL 2 luvun kollektiivista markkinointia koskeva yleissääntely.⁵³ Tämä on sinällään ongelma, koska KSL 7 luvun säännökset on luotu nimenomaan luottoja silmällä pitäen. Jo hallituksen esityksessä 88/1985, jolla luotiin KSL 7 luku, perusteluissa todetaan, että kuluttajansuojalain markkinointia ja sopimusehtoja koskevat säännökset⁵⁴ eivät yleisluonteisuutensa vuoksi riitä antamaan ohjetta kulutusluottosuhteissa.⁵⁵

Yleissäännökset ovat kuitenkin varsin kattavia ja oikeuskäytännössä erityisesti yleislausekkeen, KSL 2:1:n, merkitys on ollut suuri. Se soveltuu kaikkeen kulutusluoton markkinointiin KSL 7 luvun säännösten ohella. Säännös kieltää hyvän tavastian vastaisen ja sopimattoman markkinoinnin. Soveltamisalan laajuus määritellään oikeuskäytännössä, sillä lain kohdan sanamuoto on varsin vapaa. Tämä yleislauseke soveltuu lähes aina, jos kyseessä on jollakin tavalla arveluttava mainonta, ja säännös täydentää KSL 2 luvun erityissäännöksiä (KSL 2:1 a–5).

51 Kuluttajansuoja-lehti 3/2006, s. 18.

52 Tähän viittaa myös Pääesikunnan lausunto 2008, jossa pikaluototus todetaan 19–20-vuotiaiden varusmiesten ongelmaksi: ”– nopeasti kasvanut ja ajallisesti helpottunut (illat, viikonloput) pikavippien saanti on osalla varusmiehiä aiheuttanut merkittäviä taloudellisia ongelmia. 100 euron pikavippi nousee muutamassa kuukaudessa hoitamattomana 300–400 euron suuruiseksi –”.

53 KSL 2 luvun säännökset ovat tätä tekstiä kirjoitettaessa muutoksen alla. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi kuluttajansuojalain 2 luvun muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, ks. HE 32/2008. Esityksen mukaan ehdotetut säännökset vastaavat periaatteiltaan voimassa olevia säännöksiä, mutta uudet säännökset tulevat olemaan huomattavasti yksityiskohtaisempia, ks. HE:n s. 1 ja 13. Muutosten on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

54 KSL:n nykyiset 2 ja 4 luku.

55 HE 88/1985, s. 5.

Esimerkiksi markkinatuomioistuin on vuonna 1992 ottanut kantaa silloisen pikaluoton markkinointiin.⁵⁶ Tapauksessa Independent Yksityisrahoitus Oy:n tv-mainoksen animaatiofilmissä kuvattiin lainan hakua ja lainan käyttötarkoitusta tällaiselle filmille tyypillisellä tavalla, liioitellen ja humoristisesti. Tapausta tutkittiin KSL 2:1:n yleislauseketta soveltaen. Markkinatuomioistuin totesi, että ”markkinointia voidaan kuitenkin arvioida aina KSL 2:1:n sopimatonta markkinointia koskevan säännöksen nojalla.” Myös hallituksen esityksessä on todettu, että säännöstä voidaan soveltaa kaiken tyypisiin markkinoinnin keinoihin.⁵⁷

Markkinatuomioistuin totesi viitaten hallituksen esitykseen, että markkinointia koskevilla säännöksillä on tarkoitus ”ehkäistä epäasianmukaisia, kuluttajiin kohdistuvia markkinointitoimia sekä saada elinkeinonharjoittajat antamaan kuluttajille markkinoinnin yhteydessä kuluttajien järkipäristä kulutusratkaisua varten tarvittavia tietoja.”⁵⁸ KSL 2:1:n soveltuvuus myös luoton markkinointiin todettiin, vaikka markkinaoikeus päätyi ratkaisuun, jonka mukaan ”lainan ottamisesta ei päätetä pelkän televisiomainoksen perusteella” ja siksi yhtiön tv-mainoksessa ei ole ollut tarpeen kertoa luottokustannuksia koskevia tietoja.

Osa markkinatuomioistuimen jäsenistä jätti eriävän kannan, joka sopii nykytilanteeseen paremmin:

Independent Yksityisrahoitus Oy:n luottojen korot, perustamiskustannukset ja hoitopalkkiot ovat huomattavasti tavanomaista korkeammat. Lainanottaja ei voi neuvottelemalla vaikuttaa niiden tasoon. Kustannusten tason kertominen on mahdollista kummankin lainatyyppin kohdalla esittämällä yksi prosenttiluku. Lainanhoitokustannusten kertominen televisiomainonnassa on tämän vuoksi markkinoijalle yksinkertaista ja mahdollista. Se on korkeiden luottokustannusten vuoksi myös kuluttajien taloudellisen turvallisuuden kannalta perusteltua. Tämän vuoksi on Independent Yksityisrahoitus Oy:n televisiomainointia, joka jättää kertomatta lainanhoitokustannusten tason, pidettävä kuluttajien kannalta sopimattomana.

Tuoreempana esimerkkinä voidaan mainita J.W.-Yhtiöt Oy:n Reissuluotto-lainaa koskeneen mainoksen kieltäminen Kuluttajaviraston taholta. Virasto vaati televisiomainoksen esittämisen lopettamista, koska mainos oli hyvän tavan vastainen,

---

⁵⁶ MT:1992:29.

⁵⁷ HE 8/1977, s. 23.

⁵⁸ HE 8/1977, s. 23.

sillä siinä tarjottiin velkarahaa uhkapeliä varten ja yllytettiin pelaamaan velaksi.⁵⁹

Mainontaa, joka kehottaa velkaantumaan tai jättää kertomatta kulut, voidaan pitää sopimattomana. KSL 2:1.2:n säännös epäsuorasta informaatiovelvollisuudesta on tärkeä. Mainontaa, joka ei sisällä kuluttajan taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeellista tietoa, on pidettävä sopimattomana. On eri asia, halutaanko pikaluottomainoksen yhteydessä tuoda esiin kokonaiskulut vai prosentuaalinen vuosikorko. Toistaiseksi on riittänyt kokonaiskulujen ilmoittaminen: ”Ota lainaa 100 euroa, maksat takaisin 120.” Aikaisemmin esitetyn KTM:n teettämän tutkimuksen perusteella todellisen vuosikoron ilmoittamista luottomarkkinoinnin yhteydessä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena luotonottajien näkökulmasta.

Pikaluottoja myöntävän Ferratum Finland Oy:n asiakaspalvelupäällikkö on *Kuluttajansuoja*-lehden numerossa 3/2006 todennut, että todellisen vuosikoron ilmoittaminen luo virheellisiä mielikuvia ja pikaluottoyhteyden kannalta kohutuullinen veloitus lainan myöntämisen yhteydessä muodostaa liioitellun suuren vuosikoron.⁶⁰ Vaikka isot prosentit eivät kertoisikaan todellisuutta, niiden avulla voitaisiin varoittaa yksittäistä kuluttajaa. Mielestäni todelliset vuosikorot olisivat tapa verrata luoton kalleutta suhteessa muihin luottoihin. Todellinen vuosikorko herättäisi kuluttajien huomion ja saisi luottoa ottavan ainakin jollakin tavalla noteeraamaan luoton kalleuden, vaikka edellä esitetyn KTM:n teettämän tutkimuksen mukaan luotonottajista suurin osa ei pitäisikään todellisen vuosikoron ilmoittamista tarpeellisena.

KSL 2:2:n mukaan markkinoinnissa ei saa antaa harhaanjohtavia tai totuudenvastaisia tietoja. KSL 2:1:ää ja 2:2:ää voidaan käyttää rinnakkain. KSL 2:2 soveltuu erityisesti silloin, kun kuluttaja-asiamies kykenee näyttämään markkinoinnissa esitetyt tiedot totuudenvastaisiksi ja harhaanjohtaviksi. Jos tietoa ei voida varmistaa, tulee sovellettavaksi KSL 2:1.⁶¹

59 JIM-kanavalla esitetyssä mainoksessa pokeripöydässä istuvalla nuorella miehellä ei ollut yhtään pelimerkkejä. Hän näppäili matkapuhelintaan, jonka jälkeen niitä ilmestyi pöydälle iso pino. Mainoksessa todettiin, että ”lisää pelimerkkejä heittää reissuluotto.fi”. Ks. Kuluttajaviraston tiedote 5.5.2008. Ks. myös Ajankohtaista kuluttajaoikeudesta 3/2008: ”Pikavip-pimarkkinoilla kuluttaja liukkailla jäillä”, jossa kerrotaan muun muassa Riscum Capital Oy:n mainoksesta, jossa iskulauseena oli ”Kun tilaat rahat Hakaniemestä, ne ovat tililläsi Rautatientorilla”. Vrt. myös Ruotsin markkinaoikeuden Eurocardin mainostusta koskevaan tapaukseen MD 2006:12, jossa tuomioistuimien katsoi, että mainoksissa ei esitetty suorita ostokehotuksia eikä myöskään esitetty luottoa ratkaisuna rahanpuutteeseen, vaikka mainoksessa rohkaistiin tekemään kalliita heräteostoksia.

60 Kuluttajansuoja-lehti 3/2006, s. 19.

61 Rissanen ym. 2006, s. 947.

Pikaluottojen osalta voidaan näitä säännöksiä pohtia esimerkiksi luottokustannusten ilmoittamisen kannalta. Käsittelymaksuksi naamioitu maksu voi olla harhaanjohtava. Myös luoton nopeuden mainostamista voidaan pitää harhaanjohtavana, sillä kyseessä ei ole todellisuudessa sellainen asia, joka on kuluttajan kannalta aina erityisen hyvä.⁶² Mikäli luottoa markkinoidaan korottomana, mutta siihen sisältyy luottokustannuksia, KSL 2:2 soveltuu.

KSL 2:7:n mukaan kyseisen luvun säännösten vastainen markkinointi voidaan kieltää ja sen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. KSL 2:9–10:n mukaan markkinointia valvoo kuluttaja-asiamies ja kiellon asettaa markkinaoikeus.

3.2.3 Etämyyntisääntely

KSL:n rahoituspalvelujen ja rahoitusvälineiden etämyyntiä koskeva 6 a luku soveltuu pikaluottoihin siltä osin, kun kyse on etämyynnistä. Kyseessä on KSL 6 a:1:n mukainen etämyyntitilanne, jossa elinkeinoharjoittaja tarjoaa luottoa kuluttajalle, kun pikaluottoja myydään tekstiviestin ja internetin välityksellä.

KSL 6 a luvun tausta on rahoituspalvelujen etämyyntidirektiivissä (2002/65/EY), jolla oli tarkoitus edistää rahoituspalvelujen vapaata liikkuvuutta ja parantaa sähköisen kaupankäynnin kehittymismahdollisuuksia.⁶³ Direktiivin mukainen sääntely lisättiin kuluttajansuojalakiin lailla 29/2005, joka tuli voimaan 1.4.2005.

KSL 6 a luvun merkitys pikaluottojen kannalta on nimenomaan informaatio-sääntelyssä. Kuluttajalle on annettava ennen sopimustilannetta riittävät tiedot, jotta päätös luotonotosta voi syntyä vakaasti. KSL 6 a luvun sääntely asettaa lisämääreitä pikaluottojen tarjonnalle. Etäviestimen, etämyynnin ja etätarjontamenetelmän määritelmät on otettu KSL 6 a:4:ään. Ennakkotietoja koskeva sääntely on sisällytetty luvun 5–9 §:ään.

Kuluttajalle on KSL 6 a:5:n mukaan annettava ennakkotiedot elinkeinoharjoittajasta, tarjottavasta rahoituspalvelusta, etäsopimuksesta ja oikeussuojakeinoista. Tiedot on annettava käytettyyn etäviestimeen sopivalla tavalla, selkeästi, ymmärrettävästi ja niin, että tietojen kaupallinen tarkoitus käy selvästi ilmi.

---

62 Kuluttaja-asiamies on vienyt Oy Atlas-Invest Ab:n epäasiallisesta markkinoinnista markkinaoikeuteen muun muassa tähän vedoten. Ks. 5014/43/2007.

63 HE 122/2004, s. 4.

KSL 6 a:6:n säännöksissä on tiedot, jotka elinkeinonharjoittajan tulee antaa itselleen. Tällä sääntelyllä varmistetaan lähinnä se, että kuluttajalle annetaan elinkeinonharjoittajan yhteystiedot, mikäli ongelmia syntyy. Tällä on myös merkitystä peruutustilanteissa, joita käsitellään luvussa 4.

KSL 6 a:7:n mukaan rahoituspalvelusta on annettava muun muassa kuluttajalta perittävien maksujen, korvausten ja muiden kulujen yhteismäärä, mukaan lukien verot tai, jos täsmällistä määrää ei voida ilmoittaa, kulujen määrätymisperusteet. Vaikka kulut on ilmoitettava, tämä säännös poikkeaa KSL 7:7:stä, jossa on säännös velvollisuudesta todellisen vuosikorkoprosentin näyttämiseen. Myös etäviestimen käyttämisestä syntyvät kulut, jos siitä veloitetaan perushintaa enemmän, on tämän säännöksen mukaan ilmoitettava. Täten pikaluottoyrityksen on ilmoitettava, miten paljon kulut ovat esimerkiksi näin: ”50 € lainasta maksat takaisin 62 €, kokonaiskustannukset ovat 15,80 €”.⁶⁴ On eri asia ilmoittaa, että luoton korko on 50 euron lainasta vain 15,80 euroa kuin ilmoittaa, että todellinen vuosikorko on 824 prosenttia. Elinkeinonharjoittajan on lisäksi ilmoitettava kulujen maksamista ja sopimuksen täyttämistä koskevat järjestelyt.

KSL 6 a:8:ssä säädetään sopimuksessa annettavista ennakotiedoista. Elinkeinonharjoittajan tulee ilmoittaa muun muassa peruuttamisoikeudesta ja sen ehdoista.

Mikäli KSL 6 a:5–8:n kaikki vaadittavat ennakotiedot ilmoitettaisiin pikaviestimainoksen ohessa, ne olisivat joko todella pienellä tai mainokset olisivat huomattavasti enemmän tekstitäytteisiä. Tässä kohtaa tuleekin sovellettavaksi KSL 6 a:11.

KSL 6 a:11:n mukaan tiedot voidaan lähettää viipymättä sopimuksen tekemisen jälkeen, jos sopimus tehdään kuluttajan pyynnöstä sellaista etäviestintä käyttäen, että tietoja ja sopimusehtoja ei voida antaa momentissa tarkoitettulla pysyvällä tavalla ennen sopimuksen tekemistä. Pikaluotoissa tämä on vakiintunut toimintatapa, koska luottomainokset ovat sellaisia, että niissä on kerrottu vain tapa, jolla luoton voi hakea. Koska luoton ottaminen tapahtuu kuluttajan pyynnöstä, sopimusehdot voidaan lähettää jälkikäteen. Käytännössä elinkeinonharjoittajan ei siis tarvitse ilmoittaa etukäteen oikeastaan mitään, jos se vain tulkinnallisesti pysyy KSL 2 luvun markkinointisäännösten rajoissa.

⁶⁴ Viestitie Suomi Oy ilmoittaa näin verkkosivullaan <http://www.viestivippi.fi/>. On huomiotava, että kuluihin on laskettu myös muut kustannukset, kuten tekstiviestin hinta.

3.2.4 Kohtuuttomat sopimusehdot

Merkittävin sääntely kohtuuttomien sopimusehtojen osalta on KSL 4 luvussa ja oikeustoimilain 36 §:ssä. Kohtuuton ehto voidaan jättää huomioimatta tai sitä voidaan sovitella. Kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan huomioon muun muassa sopimuksen sisältö, osapuolten asema, sopimusta tehtäessä vallinneet olot ja olojen muuttuminen (KSL 4:1). Mikäli jostakin asiasta ei ole sovittu, tulkintatilanteessa voi tulla selvitettäväksi esimerkiksi osapuolten alkuperäinen tahto ja sopimuksen tarkoitusperä.

Sopimusoikeudellista epäselvyyssääntöä, jonka mukaan epäselviä sopimuskohtia tulkintaan laatijansa vahingoksi, voidaan myös soveltaa. Jos sopimuksen ehto on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön, ja ehdon merkityksestä syntyy epätietoisuutta, ehtoa on tulkittava kuluttajan hyväksi (KSL 4:3).

KSL 4 luvun säännöksiä on siis arvioitava kokonaisuuteen katsoen. Luotonantaja on ottanut riskin myöntäessään luottoa ilman vakuuksia ja kulut voivat tällöin olla suuremmat. Pikaluottosopimuksen sovittelu erityisesti koron osalta KSL 4 luvun säännöksiin on siis lähinnä teoreettinen vaihtoehto.

4 Pikaluottojen takaisinmaksu – erääntyminen, peruuttaminen ja koron kohtuullisuus

4.1 Pikaluottosopimuksen peruuttamista koskeva sääntely

Markkinoinnissa ei tuoda usein ilmi sitä, miten peruminen voi tapahtua. Kuluttajalla on kuitenkin oikeus perua tekemänsä etämyyntisopimus lain mukaan 14 vuorokauden sisällä.

Etämyyntiä koskevan KSL 6 a:14–16:n säännökset eivät sovellu kulutusluottoihin. Peruuttamissäännökset sijaitsevat kuluttajansuojalain 7:11 a §:ssä, jonka mukaan kuluttajalla on oikeus peruuttaa luottosopimus ilmoittamalla siitä 14 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä tai 6 a luvussa tarkoitettujen ennakotietojen tai 6:10:ssä tarkoitetun luottosopimuksen saamisesta. 7 luvun 11 a §:n 2 momentin mukaan peruutusosoikeus katoaa, jos sopijapuolet ovat täyttäneet sopimusvelvoitteet kokonaisuudessaan kuluttajan nimenomaisesta pyynnöstä.

Koska pikaluottojen laina-aika vaihtelee yleensä viikosta kahteen, peruuttamis­säännöksellä ei ole kovin suurta merkitystä. Hallituksen esityksen mukaan 2 mo­mentin säännöksellä on merkitystä silloin, kun luotto on sovittu maksettavaksi takaisin kokonaisuudessaan peruutusaikana.⁶⁵ Tällöin KSL 7 luvun 11 a §:n 1 momentin peruuttamis­säännös ei siis sovellu pikaluottoihin. Mikäli laina-aika on pidempi kuin 14 vuorokautta siitä hetkestä, kun kuluttaja saa 1 momentin mukaisesti ehdot, peruuttamis­säännös tulee sovellettavaksi.

KSL 7:11 a:n mukaan kuluttajalla on oikeus peruuttaa luottosopimus 14 päivän sisällä. Peruutus alkaa siitä hetkestä, jolloin kuluttaja sai ennakkotiedot eli käytän­nössä silloin, kun hän on ne postitse saanut. Säännöksen 3 momentin mukaisesti kuluttaja joutuu maksamaan luoton todellisen vuosikoron ajalta, jolta luotto on ollut kuluttajan käytettävissä. Ongelmana on se, että yritykset eivät ole velvollisia sitä ilmoittamaan, jolloin kustannusten arviointi on hankalaa. Entä jos yritys on ilmoittanut kustannukset kiinteinä kustannuksina? Kolmannessa momentissa to­detaan kuitenkin, että kuluttaja on velvollinen maksamaan todelliset vuosikorot vain, mikäli elinkeinonharjoittaja on ilmoittanut todellisten vuosikorkojen peri­misestä. Tällöin velvollisuus myös koron ilmoittamiseen ainakin luottoehdoissa syntyyne tai velvollisuus korkojen laskemisesta siirtyy ainakin elinkeinonharjoit­tajalle. Mikäli todellisia vuosikorkoja ei ole ilmoitettu, lakia tulkiten voisi syntyä tilanne, jonka mukaan kuluttajalla ei ole velvollisuutta kustannusten maksami­seen. Varat on palautettava KSL 7:11 b:n mukaan 30 päivän sisällä.

Mielenkiintoinen merkitys on KSL 7:12.2:lla, jossa säädetään luoton takaisinmak­samisesta ennakkoon. Säännöksen mukaan luotonantaja voi periä luottosuhteen perustamisesta aiheutuneet kulut kokonaisuudessaan, jos aiheutuneet kulut on erikseen mainittu sopimuksessa, eivätkä ne ole kohtuuttomat. Oikeutta kulutus­luoton maksamiseen ennakkoon ei ole, koska KSL 7:12.1 ei sovellu. Kuluttaja ei voi siis hyötyä ennenaikaisesta maksamisesta taloudellisesti. Mikäli luotto on otet­tu ja sitä ei peruta, se on maksettava kokonaisuudessaan kulujen kera.

4.2 Luoton tilaamisesta toisen nimissä

Kuka maksaa luottokustannukset, kun luotto on otettu väärissä nimissä? Turun käräjäoikeus on käsitellyt ainakin yhden tapauksen, jossa luotto oli tilattu käyttä­mällä toisen henkilön matkapuhelinta.⁶⁶ Tapauksen tosiseikasto lyhyesti:

⁶⁵ HE 122/2004, s. 29.

⁶⁶ Turun KäO 15.5.2006 T 3259, Dnro 06/79. Tuomio on lainvoimainen, yhtiö ei valittanut ratkaisusta.

Joku oli tilannut asiakas M:n puhelimella turkulaiselta VIP Finland Oy:ltä 100 euron luoton tekstiviestitse. Hakijaksi oli ilmoitettu M hänen henkilötunnuksineen ja osoitteineen. VIP Finland Oy oli tarkistanut, että liittymän haltijan tiedot vastasivat M:n tietoja, myöntänyt luoton ja maksanut sen tekstiviestissä ilmoitetulle tilille. M:lle oli lähetetty lasku ja M oli maksanut sen. M kuitenkin kiisti tilanneensa luoton. Tili, jolle rahat oli maksettu, ei ollut M:n. M ei ollut tietoinen lainasta ennen laskua. M ei kyennyt selvittämään, kuka hänen puhelinta olisi käyttänyt. Turun käräjäoikeus katsoi, että VIP Finland Oy ei ollut kaikin tavoin varmistanut, että juuri M oli ollut tilaaja ja saanut käyttöönsä rahat. Yhtiö ei ollut tarkastanut, että tili, jolle rahat tilattiin, oli tilaajan hallussa. KO:n päätöksellä Vip Finland Oy veloitettiin palauttamaan M:n maksamat 120 euroa viivästyskorkoineen.

Tapauksesta käy ilmi, että vastuu oikean henkilön selvittämisestä on luoton myöntävällä yrityksellä. Kuluttaja ei vastaa mahdollisista väärinkäytöksistä, jos yritys ei ole kaikin mahdollisin teknisin keinoin varmistanut, että henkilö ja rahan saaja ovat samat. Kuluttajalta ei myöskään edellytetä rikosilmoituksen tekemistä.⁶⁷ Kuluttaja ei siis vastaa puhelimensa tai internet-liittymänsä väärinkäytöstä, vaan velvollisuus varmentaa käyttäjä on luotonantajalla. Teknisin menetelmin varmentaminen on helppoa, mutta niin kauan, kun sopimukset tehdään tekstiviestitse tai internetin välityksellä, luototus on aina jokseenkin epävarmaa luotonantajan kannalta.

Kuluttajaviraston lakimies Gunveig Planting-Visa on todennut, että ”pikaluottoyrityksillä on velvollisuus varmistaa palvelun turvallisuus. Järjestelmän ylläpitäjä vastaa luotettavuudesta ja sen puutteista johtuvista seurauksista. Yritys ei voi päästä irti tästä vastuusta rajoittamalla sitä toimitusehdoissaan. Yrityksen on varmistettava asiakkaan tunnistettavuus eli se, että lainan tilaaja on todella myös yrityksen sopimuskumppani lainarahan saajana.”⁶⁸

Myöhemmin tietosuojalautakunta on antanut samansuuntaisen päätöksen pikaluottoyritysten velvollisuudesta varmistaa pikaluoton todellinen tilaaja, jotta toiminta täyttäisi henkilötietolain säännökset.⁶⁹ Tietosuojalautakunnan päätöksessä on viitattu myös samaiseen Turun käräjäoikeuden ratkaisuun.

---

⁶⁷ Kuluttajansuoja-lehti 3/2006, s. 19.

⁶⁸ Kuluttajansuoja-lehti 3/2006, s. 18.

⁶⁹ Tietosuojalautakunnan päätös dnro 1/933/2007.

Joskus samankaltaisissa tapauksissa on ollut ongelmana myös se, että alaikäinen on saanut tilattua lainan itselleen. Alaikäinen ei vajaanvaltaisena ole kuitenkaan kelpoinen ottamaan luottoa. Luoton ottamista ei voida pitää niin vähäisenä oikeustoimena, että alaikäisellä olisi tähän oikeutta, koska alaikäinen ei voi lähtökohtaisesti ymmärtää luotonottamisen merkitystä.⁷⁰

4.3 Pikaluottojärjestely kiskontasäännösten näkökulmasta

4.3.1 Yleistä

Kuluttajaa on suojattava oikeussuhteen heikompana ja usein luotonantajasta riippuvaisena osapuolena siten, että kulutusluotosta ei voida periä kohtuuttoman suurta hintaa eli kohtuutonta korkoa.⁷¹

Mitään säännöstä koron maksimimäärästä ei laissa ole. Säännökset korosta on asetettu korkolakiin (633/1982). Lähtökohtana on korottomuusolettama, jonka mukaan korkoa ei makseta, ellei siitä ole sovittu. Korkolain 2 §:n lähtökohtana on koron vapaamuotoisuus: ”Velvollisuus maksaa korkoa määräytyy tämän lain mukaan, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppataavasta taikka toisin ole säädetty.” Mitään korkokattoa ei sinänsä ole, kunhan sopimus pysyy kohtuuden⁷² rajoissa. Kuluttaja-asiamies suhtautuu korkokatosääntelyyn varauksellisesti: ”Jos tarjontaa rajoitettaisiin voimakkaasti, korkeakorkoisten lainojen tarjoaminen voisi siirtyä pimeille markkinoille. Vapaassa markkinataloudessa viranomaiset eivät voi vaatia, että luoton hintatasoa laskettaisiin.”⁷³

4.3.2 Rikoslain kiskontasäännös

Kun korkokattoa ei ole, kohtuuttomuutta voidaan tutkia rikoslain koronkiskontasäännöksen näkökulmasta. Rikoslain 36:6:ään on otettu säännös kiskonnasta. 2 momentin mukaan kiskonnasta tuomitaan se, joka luotonannossa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka huomattavasti ylittää julkisen valvonnan alaisten rahalaitosten vastaavassa luotonannossa ottaman tavanomaisen koron.

70 Tällöin sovellettavaksi tulee palauttamista koskeva holhoustoimesta annetun lain (1.4.1999/442) 28 §.

71 Jaakkola 2003, s. 131.

72 Lähinnä KSL 4 luvun ja OikTL 36 §:n.

73 Kuluttajansuoja-lehti 2/2005, s. 11.

”Luottokiskonnalta ei edellytetä, että aloite sopimuksen tekoon olisi tullut velkojalta tai että luottoasiakas olisi hädänalaisessa tilassa. Riittää, että korko voidaan havaita kohtuuttoman suureksi. – – Koron kohtuuttomuusarviointi on tehtävä tapauskohtaisesti. Huomioon on otettava luotonantajan riski, jolla voidaan perustella tavanomaisen pankkikoron ylittämistä etenkin silloin, kun luotolla ei ole vakuuksia tai luotonsaajalla on luotto-rekisterimerkintöjä. – – Rahoitusyhtiöt perivät säännönmukaisesti korkeampaa korkoa kuin pankit. Myös lainan suuruus ja maksuaika vaikuttavat kohtuuttomuusarvostelussa.”⁷⁴

Pikaluottojen koron suuruus on perusteltavissa luotonantajan näkökulmasta sillä, että ne ovat lyhyitä lainoja, joita annetaan ilman vakuuksia. Koska summat ovat pieniä, perintäkulut saattavat helposti ylittää lainasumman ja luottotappioita saattaa syntyä. Kohtuutonta korkoa voidaan ajatella esimerkiksi korkeimman oikeuden tapauksen⁷⁵ kannalta: Luottoa ei soviteltu, koska korkein oikeus katsoi, että 5700 **markalle** kertynyt 3700 **euron** korko ei ole erityisen suuri. Miten kävisikään, jos lähdetäisiin oikeuteen vaatimaan, että 50 euron luotolle maksettavaa 15,80 euron korkoa olisi soviteltava?

4.3.3 Oikeustoimilain kiskontasäännös

Rikoslain kiskontasäännöksen rinnalla voidaan ottaa tarkasteltavaksi OikTL:n siviilioikeudellista suojaa antava 31 §:n kiskontasäännös. Säännöksen mukaan kiskontaolosuhteissa syntynyt oikeustoimi on pätemätön. Kiskonnasta on kyse silloin, kun sopimusosapuoli käyttää *tietoisesti* hyväkseen toisen hädänalaista tilaa⁷⁶, saa siitä aineellista etua ja siitä syntyy ilmeinen epäsuhta (OikTL 31.1 §). Neljän kriteerin, tietoisuus, hädänalainen tila, aineellinen etu ja epäsuhta, on täyttyvä yhtä aikaa, jotta sopimussuoritusten epätasapainoisuus voidaan katsoa kiskonnaksi.⁷⁷

Pikaluottojen osalta kriteerit eivät täyty kovin helposti. Mainokset voivat olla suunnattu vähävaraisille juhlijoiille, jolloin voidaan tietoisesti käyttää hyväkseen toisen kevytmielisyyttä, pikaluottottaja saa siitä aineellista etua, mutta syntyykö siitä ilmeinen epäsuhta? Tilanteessa saattaisi tulla kyseeseen kunnianvastaista ja arvotonta menettelyä koskeva OikTL:n 33 §.

⁷⁴ Heinonen ym. 2002, s. 1183.

⁷⁵ KKO:2006:66.

⁷⁶ Hädänalaisella tilalla tarkoitetaan lain sanamuodon mukaan pulaa, ymmärtämättömyyttä, kevytmielisyyttä tai toisen osapuolen riippuvaa asemaa.

⁷⁷ Ämmälä 2003, s. 1939. Vrt. Hemmo 2004, s. 30, jonka mukaan kiskonnassa on vain kaksi elementtiä.

Korkeimman oikeuden käytännössä OikTL:n kiskontasäännöstä on sovellettu harvoin⁷⁸. Syynä lienee se, että OikTL:n kunnianvastaista ja arvotonta menettelyä koskeva 33 §:n säännös menee usein 28–32 §:ssä tarkoitettujen pätemättömyysperusteiden ohi, koska 33 §:n edellytykset täyttyvät helpommin.⁷⁹

Rikoslain soveltaminen edellyttää rikosilmoituksen tekemistä. OikTL 31 §:ssä tarkoitettu pätemättömyys on pätemättömyyttä alusta alkaen (*ex tunc*), mutta kiskonnan kohteeksi joutuneen on vedottava pätemättömyyteen.⁸⁰

5 Lopuksi: nykyisistä ja tulevista lainsäädäntöhankkeista

Tällä hetkellä pikaluottojen sääntely on vähäistä ja se vähäinen sääntely, joka on olemassa, on hajautettu eri puolille kuluttajansuojalakia. Sääntelyn hajanaisuus vaikeuttaa luottojen valvontaa ja hallitsemista.⁸¹ Myös luottoa tarjoavilla elinkeinonharjoittajilla voi olla vaikea hahmottaa lainsäädännön tavoitteita ja tarkoitusta, kun oikeuskäytäntöä ei oikeastaan ole ja oikeustieteessäkin aiheesta ei ole kirjoitettu.

Pikaluottojen helppo tilaustapa ja niihin liittyvät korkeat korot saattavat aiheuttaa ennen pitkää taloudellisia ongelmia. Lyhytnäköinen luotonanto ei ole yhteiskunnan talouden kannalta kestävää. Tähän pitäisi puuttua lainsäädännöllisin keinoin, sillä pelkät suositukset eivät sellaisenaan velvoita muuttamaan käytäntöjä. Toisaalta ei ole tarkoituksenmukaista, että luottojen myöntämistä rajoitetaan niin kovin keinoin, että ne katoavat kokonaan. On tilanteita, joissa vakuudeton lyhytluotto on selviytymiskeino.

Kehityskulku on kuitenkin paranemassa. Eduskunnan talousvaliokunta hyväksyi jo vuonna 2006 pankkivaltuuston kertomuksen, josta käy ilmi, että pikaluottoja halutaan valvoa ja säännellä lain tasolla.⁸² Edellisen eduskunnan aikana valtioneuvostolle esitetyt kirjalliset kysymykset ovat herättäneet keskustelua ja poikineet yhden, tosin jo rauenneen, lakialoitteen.⁸³ Asiaan on kuitenkin otettu kantaa ja ongelma on tiedostettu.

78 Ks. esim. Ämmälä 2003, s. 1039. Tapauksia, joissa pykälää on sovellettu, ovat muun muassa: KKO:2003:48, KKO:1997:67 ja KKO:1949-II-294. Ks. ratkaisusta KKO:2003:48 esim. Hemmo 2003 s. 364 ss.

79 Ks. esim. Ämmälä 2003, s. 1039. Ks. tästä myös Hemmo 2003, s. 364.

80 Ämmälä 2003, s. 1040. Ks. myös Hemmo 2003, s. 368.

81 Muun muassa siksi kuluttajaviranomainen on säännösten ymmärtämisen helpottamiseksi parsinut sääntöjä yhteen yrityksille suunnattuun suosituksenluotoiseen ohjeeseen Tekstiviestilainojen perussäännöt.

82 Ks. K 10/2006, TaVM 12/2006 ja EK 30/2006.

83 Ks. KK 921/2005, KK 334/2006, KK 393/2006, KK 423/2006 ja LA 7/2006.

Pieniä luottoja myöntävät yritykset aloittivat vuoden 2007 alusta itsesääntelyn. Neljä pienlainayritystä muodosti Suomen Pienlainayhdistys ry:n. Yhdistys on luonut omat eettiset säännöt, joiden mukaan yhdistykseen kuuluvien yritysten on muun muassa ilmoitettava todellinen vuosikorko kulloinkin soveltuvalla asianmukaisella tavalla ja luottojen myöntämistä yöaikaan (00.00–06.00) on rajoitettava. Säännöissä toistetaan osittain lainkohtia, muun muassa seuraavasti: ”virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja ei tule antaa markkinoinnissa ja kuluttajia ei voi houkuttaa velkaantumaan sopimattomalla tavalla”⁸⁴. Itsesääntelyllä on merkitystä vielä toistaiseksi, kun lainsäädäntötoimiin pikaluottojen osalta ei ole ryhdytty. Ainakin toistaiseksi kaikki jäsenyhdistykset ilmoittavat todellisen vuosikoron, vaikka sitä ei velvoiteta laissa.

Oikeusministeriössä tehtiin syyskuussa 2007 arviomuistio lainsäädännön uudistamistarpeista pikaluottoihin liittyvien ongelmien ehkäisemiseksi. Muistioon kerättiin eri ministeriöiden ja virastojen tekemien selvitysten tuloksia. Oikeusministeriö päätti 22.10.2007 asettaa työryhmän valmistelemaan pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön muuttamista. Työryhmän tavoitteena on pikaluottoja koskevan lainsäädännön uudistaminen niiden tarjonnassa esiintyneiden ongelmien ja epäkohtien poistamiseksi. Työryhmän työ on poikkinut toistaiseksi vasta lausunnon⁸⁵.

Lisäksi joulukuussa 2007 kansanedustaja Paavo Arhinmäki (vas.) jätti toimenpidealoitteen pikaluottoja koskevan sääntelyn aloittamiseksi.⁸⁶ Asia odottaa tällä hetkellä talousvaliokunnassa oikeusministeriön työryhmämietinnön valmistamista.

Kehitystä on tapahtunut myös Euroopan unionin tasolla. Euroopan neuvosto hyväksyi 7.4.2008 uuden kulutusluottodirektiivin⁸⁷, jonka tarkoituksena on helpottaa lainojen ottoa yli rajojen sekä yhdenmukaistaa luotonmyöntämis- ja tarjoamiskäytäntöjä. Uusi direktiivi rajaa lähtökohtaisesti pienet, alle 200 euron ja lyhyet alle kolmen kuukauden luotot sääntelyn ulkopuolelle. Suomi pyrki vaikuttamaan direktiivin muotoiluun siten, että tätä rajausta ei olisi ollut lainkaan.⁸⁸ Implementointivaiheessa nähdään, tuleeko Suomi tiukentamaan tätä rajausta. Mikäli alle 200 euron ja alle kolmen kuukauden luotot jätetään sääntelyn ulkopuolelle, pikaluottoituksen sääntelyyn ei tule muutoksia. Jäsenmaiden on

84 Ks. Pienlainayhdistyksen eettiset säännöt.

85 Ks. Pääesikunnan lausunto 2008.

86 TPA 59/2007.

87 Ks. direktiivi 2008/48/EY ja direktiiviä edeltävä ehdotus KOM(2005) 483.

88 KK 393/2006, s. 2.

saatettava kansallinen lainsäädäntönsä uuden direktiivin mukaiseksi viimeistään keväällä 2010.

Ennen säännösten muuttumista erityisesti kuluttajaviranomaisten panosta tarvitaan. Kuluttajavirasto on puuttunut pikavippiyritysten toimintaan muun muassa kieltämällä harhaanjohtavan mainonnan.⁸⁹ Mainontaa koskevia säännöksiä ollaan parhaillaan täsmentämässä, mutta muutokset ovat lähinnä selventäviä, ei oikeustilaa muuttavia.⁹⁰

Suomessa ollaan havahtumassa pikaluototuksen ongelmiin. Kuluttajaviranomaisten ja tietosuojavaltuutetun toiminta, median aktiivisuus aiheessa ja huoli yhteiskunnan velkaantumisesta on saanut lainsäätäjän toimiin. Nähtäväksi jää, millaisilla lainsäädännöllisillä keinoilla pikavippiongelmaan tullaan puuttumaan.

---

89 KA 5014/43/2007 sekä Ajankohtaista kuluttajaoikeudesta 2/2008 ja 3/2008: Kuluttajavirasto on muun muassa hakenut kieltoa pikavippiyrityksen lainvastaiselle toiminnalle markkinaoikeudesta ja puuttunut pikaluottojen mainontaan kielloin.

90 Ks. HE 32/2008.

Lähteet / Bibliography, Legislation and Other Sources

Kirjallisuus

Heinonen, Olavi – Koskinen, Pekka – Lappi-Seppälä, Tapio – Majanen, Martti – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Rautio, Ilkka: Rikosoikeus. WSOY 2002. (Heinonen ym. 2002)

Hemmo, Mika: Sopimusoikeus I. Talentum 2003. (Hemmo 2003)

Hemmo, Mika: Velvoiteoikeuden perusteet. Helsingin yliopisto 2004. (Hemmo 2004)

Jaakkola, Anu: Kulutusluottoehtoihin liittyvä sääntely. Julkaistu teoksessa: Huhtamäki, Ari – Keskitalo, Petri (toim.): Kuluttajansuojaoikeudellisia kirjoituksia, s. 117–174. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja. Sarja C 35. Rovaniemi 2003. (Jaakkola 2003)

Kaartinen, Risto – Lähteenmaa, Jaana: Miten ja mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulu- tusluottoja? Kauppa- ja teollisuusministeriö, Rahoitetut tutkimukset 10/2006, Markkinointiosas- to 2006. (Kaartinen–Lähteenmaa 2006)

Kuluttajansuoja-lehti 2/2005. Kuluttajavirasto 2005. (Kuluttajansuoja-lehti 2/2005)

Kuluttajansuoja-lehti 3/2006. Kuluttajavirasto 2006. (Kuluttajansuoja-lehti 3/2006)

Mutttilainen, Vesa: Luottoyhteiskunta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2002. (Mutttilainen 2002)

Rissanen, Kirsti – Airaksinen, Manne – Bärlund, Johan – Castrén, Martti – Harju, Ilkka – Jauhiai- nen, Jyrki – Kaisanlahti, Timo – Kivivuori, Antti – Kuoppamäki, Petri – Mähönen, Jukka – Villa, Seppo – Wilhelmsson, Thomas: Yritysoikeus. WSOY 2006. (Rissanen ym. 2006)

Ämmälä, Tuula: Uudistunut kuluttajansuoja. Lakimiesliiton kustannus 1996. (Ämmälä 1996)

Ämmälä, Tuula: KKO 2003:48. Oikeustoimi. Oikeustoimen pätemättömyys. Irtaimen kauppa. Lakimies 2003/6, s. 1034–1041. (Ämmälä 2003)

Ämmälä, Tuula: Suomen kuluttajaoikeus. Talentum 2006. (Ämmälä 2006)

Virallislähteet

EK 30/2006 vp – Eduskunnan kirjelmä, eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2005 (EK 30/2006)

HE 8/1977 vp – Hallituksen esitys Eduskunnalle kuluttajansuojalainsäädännöksi (HE 8/1977)

HE 88/1985 vp – Hallituksen esitys Eduskunnalle kulutusluottoja koskevaksi lainsäädännöksi (HE 88/1985)

HE 238/1992 vp – Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun ja osa- maksukaupasta annetun lain 1 a ja 9 §:n muuttamisesta (HE 238/1992)

HE 122/2004 vp – Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 122/2004)

HE 32/2008 – Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 2 luvun muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 32/2008)

HE 66/2008 – Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 66/2008)

K 10/2006 vp – Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2005 (K 10/2006)

KK 921/2005 vp – Kirjallinen kysymys, pikavippilainajärjestelmän hyväksyttävyyks (KK 921/2005)

KK 334/2006 vp – Kirjallinen kysymys, pikalainojen markkinointi (KK 334/2006)

KK 423/2006 vp – Kirjallinen kysymys, lyhytaikaisten käyttöluottojen väärinkäyttö ja luottojen korkeat korot (KK 423/2006)

KOM(2005) 483 lopullinen (2005/0222 (COD)) – Muutettu ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kuluttajille myönnettävistä luottosopimuksista koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhdenmukaistamisesta, direktiivin 87/102/EY kumoamisesta ja neuvoston direktiivin 93/13/EY muuttamisesta. Bryssel 7.10.2005. (KOM(2005) 483)

LA 7/2006 – Lakialoite, laki kuluttajansuojalain 7 luvun 4 §:n muuttamisesta (LA 7/2006)

Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 8/1982, kulutusluottotyöryhmän mietintö. Helsinki 1982. (Oikeusministeriö 1982)

Päeesikunnan lausunto oikeusministeriölle pikaluottoihin liittyen. Päeesikunta, henkilöstöosasto, Helsinki 10.6.2008. (Päeesikunnan lausunto 2008)

SKT 69/2008 vp (PTK 36/2008 vp) – Suullinen kyselytunti: Pikaluottoja koskeva lainsäädäntö (SKT 69/2008)

TavM 12/2006 vp – Talousvaliokunnan mietintö, eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2005 (TavM 12/2006)

TPA 59/2007 vp – Toimenpideoite: Pikaluottotoiminnan käytäntöjen muuttaminen (TPA 59/2007)

Oikeuskäytäntö

KA 2005/40/4298

KA 5014/43/2007

KKO:2006:66

KKO:2003:48

KKO:1997:67

KKO:1949-II-294

MT:1992:29

RHO 13.6.1995, S 95/191

Ruotsin markkinaoikeuden ratkaisu MD 2006:12

Tietosuojalautakunnan päätös dnro 1/933/2007

Turun KäO 15.5.2006 T 3259, Dnro 06/79

Internet

Ajankohtaista kuluttajaoikeudesta 2/2008: Pikavippiyrittäjä markkinaoikeuteen. <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/020208/>
[16.6.2008]

Ajankohtaista kuluttajaoikeudesta 3/2008: Pikavippimarkkinoilla kuluttaja edelleen liukkailla jällä
<http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/020308/>
[16.6.2008]

Kalliitkulissit.fi – Kuluttajaviraston ja työ- ja elinkeinoministeriön sivusto nuorille
<http://www.kalliitkulissit.fi/luotot.html>
[16.6.2008]

Kuluttajaviraston tiedote 12.11.2004: Jouluostokset pikaluotolla – helppoa mutta kallista
<http://www.kuluttajavirasto.fi/Page/2e667085-8cb0-4e49-b382-521fdabff22c.aspx?groupId=f15b23c5-9bfc-41a5-bd04-0adc7b47371a&announcementId=1a06d537-9ee4-4-edb-b171-03cdf4456c10&refererUrl=%2Fpage%2Ffa6b964ca-6c69-4680-9c6d-b5df27346866.aspx>
[16.6.2008]

Kuluttajaviraston tiedote 6.6.2005: Kalliita luottoja, puutteellisia kylkiäisiä, arveluttavia asenteita
<http://www.kuluttajavirasto.fi/Page/eb13a1a3-ad59-41fb-beab-51943164b98d.aspx?groupId=e9a81d8a-99bf-4c4e-b808-7897541020fc&announcementId=b4f1b609-d5da-405d-9392-33be39d8ad17&refererUrl=%2Fpage%2Ffce2b9b3-839b-45e7-93c3-bbea15fc6043.aspx>
[16.6.2008]

Kuluttajaviraston tiedote 5.5.2008: Kuluttajavirasto puuttui pikaluottomainokseen – Reissuluottoa tarjottiin pokeripelin pelaamiseen
<http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/Uutiset/>
[16.6.2008]

Pienlainayhdistyksen eettiset säännöt <http://www.pienlainayhdistys.net/eettisyys.html>
[16.6.2008]

Rahoitustarkastuksen tiedote VieL/8/2006 16.8.2006: Pikavippitoiminta Suomessa yleisempää kuin muissa EU-maissa
http://www.rahoitustarkastus.fi/Fin/Tiedotus/Lehdistotiedotteet/2006/8_2006.htm
[16.6.2008]

Rahoitustarkastuksen Ratalle pikavipeistä useimmin esitettyjä kysymyksiä -sivusto
http://www.rahoitustarkastus.fi/Fin/Saastajalle_ja_sijoittajalle/Tuotteet_ja_palvelut/Lainat_ja_vakuudet/kysymyksiä_pikavipeista.htm
[16.6.2008]

Suomen Pienlainayhdistys Ry
<http://www.pienlainayhdistys.fi/>
[16.6.2008]

Taloudenhallinnan neuvottelukunnan suositus vuosikoron ilmoittamisesta/laskemisesta alle kolmen kuukauden luotoissa tai alle 168,19 euron luotoissa
<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2285>
[16.6.2008]

Taloussanomien pikaluottovertailu

http://www.taloussanomat.fi/page.php?page_id=221&tab=1

[17.5.2007]

Tekstiviestilainojen perussäännöt

<http://www.kuluttajavirasto.fi/File/258e26c8-dd1f-4a5b-bfec-549567be8ac7/Tekstiviestilainojen%20peruss%C3%83%C2%A4%C3%83%C2%A4nn%C3%83%C2%B6t.pdf>

[16.6.2008]

Lyhenteet

HE = hallituksen esitys

EK = eduskunnan kirjelmä

K = kertomus

KA = kuluttaja-asiamies

KK = kirjallinen kysymys

KKO = korkein oikeus

KSL = kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38

KTM = kauppa- ja teollisuusministeriö (1.1.2008 alkaen työ- ja elinkeinoministeriö)

KäO = käräjäoikeus

LA = lakialoite

MAO = markkinaoikeus (aik. markkinatuomioistuin)

MT = markkinatuomioistuin (1.3.2002 alkaen markkinaoikeus)

MD = marknadsdomstolen (Ruotsin markkinaoikeus)

RHO = Rovaniemen hovioikeus

RL = rikoslaki 19.12.1889/39

SKT = suullinen kyselytunti

TaVM = Talousvaliokunnan mietintö

TEM = työ- ja elinkeinoministeriö (aik. kauppa- ja teollisuusministeriö ja työministeriö)

TPA = toimenpidealoite